

ΦΥΤΙΚΗ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ.

ΤΗΣ ΝΕΩΤΕΡΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

Πάντες οἱ λαοὶ ἔχουσι τὰς δημώδεις προλήψεις καὶ παραδόσεις των, ἐπαμένως καὶ ἡ νεωτέρα Ἑλλάς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐξαίρεθῇ τοῦ γενικοῦ τούτου κανόνος. Ἐθνὸς μόλις διαρρηξάν τὰ δεσμὰ πολυχρονίου δουλείας διετήρησε πρὸς τινὰς ἄλλας ἔξεις καὶ προλήψεις τινὰς μεσαιωνικὰς, αἵτινες ἔλκουσι τὴν ἀρχὴν των ἐκ τῆς ἀμαθείας τῶν πρώην δεσποτῶν του. Κατὰ τὰς ἐπὶ εἰκοσιτετραετίαν περιηγήσεις μου ἐν Ἑλλάδι χάριν βοτανικῶν ἐρευνῶν, πολλὰ πολλάκις παράδοξα ἤκουσα πλησίον τῆς πυρᾶς τῶν ξενιζόντων με ἐπὶ τῶν ὄροπεδίων ποιμένων καὶ χωρικῶν. Καλὸν δὲ νομίζω νὰ δημοσιεύωνται ταῦτα πρὸς φωτισμὸν τοῦ λαοῦ.

Ἡ Λαμπηδόνα.

Τὸν περὶ λαμπηδόνας μῦθον ἤκουσα εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ ὄρη, τὰ ὅποια ἐπεσκέφθην, ἰδίως δὲ εἰς τὸν Πάρνωνα τῆς Κυνυρίας (Μαλεβὸ) τὴν Κυλλήνην (Ζίρια) τὸν Παρνασσόν, τὰ Ἀροένια ὄρη (Χελμόν), τὴν Δίρφην τῆς Εὐβοίας (Δέλφι) καὶ ἀλλαχοῦ. Καθ' ἃ ὁμοφώνως οἱ πιστεύοντες εἰς τὴν ὑπαρξίν ταύτης μὲ ἐβεβαίωσαν, ἡ λαμπηδόνα εἶναι φυτὸν εὐρισκόμενον παρὰ τὰς κορυφὰς ὑψηλῶν ὀρέων, καὶ τὴν μὲν ἡμέραν εἶναι ἀόρατος καὶ οὐδὲ δύναται τις νὰ τὴν εὕρῃ ἢ νὰ τὴν γνωρίσῃ· τὴν δὲ νύκτα ἀστράπτει καὶ φωτοβολεῖ καὶ διὰ τοῦτο εἶναι μακρόθεν ὁρατὴ. Μόλις ὅμως πλησιάσῃ τις διὰ νὰ τὴν λάβῃ, ἀμέσως παύει νὰ φωτοβολῇ καὶ εἶναι ἀδύνατον νὰ τὴν διακρίνῃ. Ἡ ὑπαρξίς τῆς λαμπηδόνας πιστεύεται παρὰ τῶν ποιμένων καὶ ἐξ ἄλλης ὑλικωτέρας ἐνδείξεως, τῆς ἀκολουθοῦ. Ὅσα πρόβατα τυχαίως τὴν φάγωσιν ἔχουσι χρυσωμένην τὴν ἐπιφάνειαν τῶν ὀδόντων, ἐκ τούτου δὲ εἰκάζουσιν ὅτι ὅστις ἤθελεν εὐτυχῆσαι νὰ συλλάβῃ τὴν λαμπηδόνα· δύναται νὰ γίνῃ μυριόπλουτος, διότι αὕτη ἔχει τὴν ὑπερφυσικὴν δύναμιν νὰ μεταβάλλῃ τὰ πάντα εἰς καθαρὸν χρυσόν. Ὡς πειστήρια δὲ τῆς τοιαύτης ιδιότητος τῆς μοῖ ἐδείξαν πολλάς σιαγόνας προβάτων, αἵτινες εἶχον χρυσίζοντας τοὺς ὀδόντας, ἰδίως μάλιστα πρὸς τὴν βάσιν των. Ἐξ ἀπλῆς δὲ ἐξετάσεως, ἀφ' οὗ ἔξυσα πρὸς τὸ χρυσίζον μέρος τινὰς τῶν ὀδόντων, εἶδα ὅτι τὸ ἐσωτερικὸν ὑε-

λῶδες στρώμα αὐτῶν εἶχε φθαρῇ, ἀντ' αὐτοῦ δὲ ἄλλη τις, ὡσεὶ τιτανώδους φύσεως, οὐσία ἐκάλυπτεν αὐτούς. Φανερόν λοιπὸν ὅτι οἱ ὀδόντες εἶχον νόσημά τι, ἡ δὲ χρυσίζουσα καὶ στιλπνὴ ἐπιφάνεια αὐτῶν προέκυπτεν ἐκ τοῦ χλωράσματος τῆς πύας δι' ἧς ἐτρέφετο τὸ ζῶον προστριβομένου εἰς τοὺς ὀδόντας διὰ τῆς ἐσωτερικῆς μεμβράνης τῶν χειλέων. Ὡς πρὸς τοῦτο δὲ καὶ ἄλλοι εἰδικώτεροι ἐμοῦ περὶ τὰ τοιαῦτα οὕτως ἀπεφάνθησαν. Καὶ τοιαύτης μὲν φύσεως ἦτον ὁ καλύπτων τοὺς ὀδόντας χρυσός. Ἐμενεν ὅμως νὰ ἐξετασθῇ τὸ σπουδαιότερον ἢ ὑπαρξίς φυτοῦ λαμπόντος μακρόθεν. Δύω ποιμένες, εἰς ἐν Παρνασσῷ παρὰ τὸν Τρύπιον Βράχον, καὶ εἰς ἐν Μαλεβῷ ἄνω τῆς Καστανίτζης, πιστεύοντες εἰς τὴν ὑπαρξίν τῆς λαμπηδόνας, ἀνεδέχθησαν νὰ με πείσωσι περὶ τῆς ὑπάρξεώς της, καὶ ἐγὼ αὐτὸς δὲν ἀμφέβαλλον, ὑποθέσας ὅτι ὑπῆρχεν ἐκεῖ εἶδός τι φυτοῦ διαχέον φωσφορισμὸν ἀνάλογον ἐκείνου ὃν πολλοὶ βεβαιοῦσιν ὅτι εἶδον εἰς τὸ τροπαίολον καὶ εἰς ἄλλα φυτά. Διενυκτέρευσα λοιπὸν κάτωθεν τῆς κορυφῆς τῶν δύο τούτων ὀρέων πέντε ὅλας νύκτας στρέφων μετὰ προσοχῆς τὸ βλέμμα εἰς τὰ περίξ ἐπὶ πολλάς ὥρας, καὶ ἐν μὲν τῷ Παρνασσῷ λαμπηδόνα μὲν δὲν εἶδα, ἠσθάνθην δὲ εἰς ὕψος 6500 ποδῶν ἄνω τῆς θαλάσσης, ψυχρὸς δριμύ· εἰς δὲ τὸ Μαλεβὸ, κατὰ σκοτεινὴν τινὰ νύκτα, τῆς 14 Ἰουλίου, ἐπὶ μιᾶς ράχεως μοῖ ἐδείξαν διαλειπούσας λάμψεις φωτὸς τινὸς λευκοῦ, αἵτινες ὅταν πρὸς αὐτὸ ἐπλησιάζομεν ἐντελῶς ἔπαυον. Ἦσαν δὲ ὅμοιαι μὲ τὸν φωσφορισμὸν τὸν ὅποιον τὰ θήλα διαφόρων ἐντόμων γεινῶσι τὴν νύκτα προκαλοῦντα τὰ ἄρρενα αὐτῶν εἰς γάμους.

Τοιοῦτος μὲν εἶναι ὁ περὶ λαμπηδόνας μῦθος, τοιαύτη δὲ καὶ ἡ ἀλήθεια τῶν πραγμάτων· χωρικοὶ ὅμως καὶ ποιμένες ἐπιμένουσι πιστεύοντες εἰς τὴν ὑπὸ μορφὴν φυτοῦ ὑπαρξίν τοῦ μυθολογικοῦ λίθου.

Τὸ σιδηρόχορτον.

Τὸ σιδηρόχορτον, περὶ οὗ πρόκειται, εἶναι φυτὸν ἀνύπαρκτον, γεννηθὲν διὰ τῆς φαντασίας ἀνθρώπων ὀνειρευομένων τὴν ἀπόκτησιν πλούτου πολλοῦ ἄνευ κόπου καὶ ἐργασίας.

Κατὰ τὸ 1853 ἔτος εἶχον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν μου γραῖαν τινὰ γυναῖκα ἐκ Σαλαμίνας· αὕτη δὲ βλέπουσά με καθ' ἐκάστην νὰ συλλέγω φυτὰ ἐκ τῶν ὀρέων τῆς Ἀττικῆς, συχνάκις μὲ ἠρώτα εἰάν ἔχω μεταξὺ αὐτῶν καὶ τὸ σιδηρόχορτον.

καὶ εἰάν ἡ δύναμις αὐτοῦ τοῦ φυτοῦ ᾗ αὐτόσον θαυμασίᾳ ὅσον καὶ φημίζεται. Περιέργῃς νὰ μάθω τί εἶναι αὐτὸ τὸ σιδηρόχορτον καὶ τὴν θαυμασίαν τοῦ δυνάμιν, ἀπεκρίθην ὅτι καὶ τὸ φυτὸν ἔχει καὶ ἡ δύναμις τοῦ εἶναι βεβαίως θαυμασία, ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν δύναμαι νὰ δώσω εἰς κανένα ἐξ αὐτοῦ, διότι μοὶ εἶναι ἀπηγορευμένον. Μεθ' ἡμέρας τινάς, κατὰ τὰς ὁποίας παρετήρησα ὅτι ἡ ὑπηρετρία συνωμίζει μετὰ διαφόρων καὶ ἀγνώστων μοι προσώπων, ἡ γυνὴ αὕτη μοὶ προσέφερεν εἴκοσι χιλιάδας δραχμῶν εἰς τῆς ἐδίδον ὀλίγον σιδηρόχορτον. Ἐνόησα λοιπὸν ὅτι αὕτη παρ' ἄλλου ὠδηγεῖτο καὶ δι' ἄλλον ἤθελε τὸ πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐγὼ ἐντελῶς ἠγνόουν, καὶ ἡ περιέργειά μου ἐκεντρήθη πολὺ νὰ μάθω τί τρέχει μετὰ τὸ σιδηρόχορτον τοῦτο. Ἠρνήθην λοιπὸν καὶ ἐκ δευτέρου τέλος μοὶ ἐπροτάθη ὅτι εἰάν δώσω τὸ σιδηρόχορτον θέλω μεθέξει τῶν μεγάλων ὠφελημάτων μιᾶς ἐταιρίας ἥτις ἐγίνωσκε μέγα τι μυστικόν. Συγκατετέθην εἰς τοῦτο, καὶ μετὰ δύο ἡμέρας ἦλθον εἰς τὸν οἶκόν μου περὶ τὰ δώδεκα πρόσωπα, ἐν οἷς δύο ἀμαξηλάται, τρεῖς ὑπηρετρίαι, δύο μάγειροι πρεσβειῶν καὶ δύο τροφοί.

Κωμικωτάτη κατέστη ἡ συνεδρίασις ἐκείνη διὰ τὴν σοβαρότητα της καὶ ἐτι κωμικώτατος ἦτον ὁ περὶ σιδηροχόρτου διάλογός μου μετὰ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, διὰ πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐντελῶς ἠγνόουν καὶ ἠθέλον νὰ μάθω διατί μοὶ ἐζητεῖτο. Ἰδοὺ δὲ ἐν συντομίᾳ τί ἔμαθον.

Τὸ σιδηρόχορτον, μυθικὸν καὶ ἀνύπαρκτον φυτὸν, ἔχει τὴν θαυμασίαν καὶ μαγικὴν ἐνέργειαν νὰ θραύῃ πᾶν κλειθρον, καὶ πᾶν σιδηροῦν χρηματοκιβώτιον μόλις τὸ ἐγγίσῃ τις δι' αὐτοῦ. Ἐζητεῖτο δὲ ἰδίως τὸ σιδηρόχορτον τότε, διὰ νὰ γίνῃ δι' αὐτοῦ ἡ κατοχὴ μεγάλου τινὸς θησαυροῦ κειμένου κατὰ τὰ μεθόρια ἐντὸς τοῦ Τουρκικοῦ κράτους. Ἡ περιγραφή τοῦ θησαυροῦ εἶναι τοιαύτη. Ἐν τινι ὑπογείῳ, τοῦ ὁποίου τὴν μεγάλην καὶ σιδηρὰν πύλιν δύναται ν' ἀνοίξῃ ὁ τυχὼν καὶ νὰ εἰσέλθῃ, κεῖνται εἰς σωροὺς μεγάλους καὶ ἀνὰριθμήτους χρυσᾶ νομίσματα, ἐλάσματα βαρύτερα χρυσοῦ, μαργαρίται καὶ ἀδάμαντες· ὅταν ὁ εἰσελθὼν θελήσῃ νὰ λάβῃ τι ἐκ τῶν σωρῶν τούτων, ἔστω καὶ τὸ μικρότερον περάχιον, ἡ σιδηρὰ θύρα ἀμέσως μετὰ πατάγου κλείεται, τὸν ἀίχμαλωτίζει, καὶ δὲν ἀνοίγει εἰμὴ μόνον ὅταν ἀφεθῇ τὸ παρ' αὐτοῦ κρατούμενον κειμήλιον. Ἀναγινώσκεται δὲ ἐπὶ τῆς θύρας μεγάλαις γράμμασιν ἡ ἀκόλουθος ἐπιγρα-

φή: «Ὁ θησαυρὸς οὗτος γίνεται κτήμα μόνον ἐκείνου ὅστις φέρῃ μεθ' ἑαυτοῦ τὸ σιδηρόχορτον». Ἐξ ἀνακρίσεων δὲ τὰς ὁποίας ἔκαμον ἀνεκάλυφα τὰ ἀκόλουθα. Βούλγαρός τις ἀγύρτης ἐσχημάτισε μυστικὴν ἐταιρίαν διὰ τὴν κατάκτισιν τούτου τοῦ θησαυροῦ, χάριν τοῦ ὁποίου ἐζητεῖτο μετὰ τοσαύτης ἐπιθυμίας τὸ σιδηρόχορτον, φορολογῶν τοὺς ὑπηρετάς, τὰς τροφούς καὶ τοὺς μαγείρους τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ ὑπάρξις τοῦ τοιούτου θησαυροῦ ἐφθασε καὶ εἰς στρώματα τῆς κοινωνίας πολὺ ὑψηλότερα καὶ ἐπληροφορούμην τοῦτο ὅσκις παρὰ σπουδαιοτάτων προσώπων μοὶ ἐζητοῦντο πληροφορίες περὶ σιδηροχόρτου!! Ἀγνοῶ εἰάν διὰ τὴν ιδέαν τῆς ὑπάρξεως τοῦ μυθώδους σιδηροχόρτου ἐπλάσθῃ ὁ μῦθος τοῦ θησαυροῦ, ἢ διὰ τὸν μῦθον τοῦ θησαυροῦ ἐφευρέθῃ τὸ ἐτι μυθικώτερον σιδηρόχορτον· δύναμαι ὁμῶς νὰ βεβαιώσω ὅτι καὶ ὁ Μπάρπα Χατζῆς ὁ Βούλγαρος, καὶ οἱ συνεταῖροί του ἀπεβίωσαν ἐπὶ τῆς ψάθης περιμένοντες τὸ σιδηρόχορτον. Βραδύτερον ἐπληροφορήθην ὅτι ἡ περὶ σιδηροχόρτου ιδέα μεγάλως ἐγενικεύθη μεταξὺ τῶν προλήψεων τοῦ λαοῦ.

(Ἐκ τῶν Γεωπονικῶν).

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ.

Πόθεν ἡ φράσις «διὰ φύλλου πήδημα».

Εἰς τις λίαν ἐγκρατὴς καὶ αὐστηρὸς φύλαξ τῶν κανόνων τῆς γραμματικῆς παρετήρησέ ποτε εἰς ἄλλον τινὰ γνωρίζοντα ἐπίσης στὸ νύχι, κατὰ τὸ κοινὸν λόγιον, τὴν σχολαστικότητα, ὅτι εἰς τι ῥῆμα, ὅπερ ἀπῆντησεν εἰς χειρόγραφόν του, εἶχε θέσει ὑπογεγραμμένην, ἐνῷ ἡ ἐγκλισις δὲν ἦτο ὑποτακτικὴ.

Ἡ σπουδαία αὕτη παρατήρησις—μὴ παραδεχθέντος τοῦ ἑτέρου τὸ λάθος τοῦ ἐκ σχολαστικοῦ πείσματος—ἔκαμην, ὥστε νὰ ἐγερθῇ συζήτησις, κληθεῖσα συζήτησις τῆς ὑπογεγραμμένης, μεταξὺ τῶν δύο, διωλιζόντων τὸν κώνωπα. Ἐγράφησαν, νομίζω, καὶ ὀγκώδη συγγραμματα ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν ἀντιπάλων μερῶν. Μελένη ἐγύθη ἄφρονος καὶ ἀποτελέσματος τῆς διαμάχης ταύτης ἦτο ἔχθρα θανάσιμος καὶ κήρυξις πολέμου.

Στρατοὶ καλῶς κατηροτισμένοι ἀπὸ ὀνόματα, ῥήματα, συνδέσμους, ἐπιρρήματα, κτλ. καὶ ὠπλισμένοι, ὡς ἐννοεῖται, μὲ κόμματα, τελείας,